

Recenzja pracy doktorskiej Małgorzaty Piechowicz-Bogaczyk pt. „Jakościowa analiza życia codziennego bezdomnych kobiet” napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Beaty Pastwy - Wojciechowskiej

Zgodnie z decyzją Rady Dyscypliny Pedagogika oraz treścią Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki została sporządzona poniższa recenzja. Recenzja ta odnosi się zarówno do ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie pedagogiki mgr Małgorzaty Piechowicz – Bogaczyk, jak i jej umiejętności umiętność prowadzenia badań naukowych. Poniżej dokonam oceny przedłożonej rozprawy doktorskiej.

****

Na wstępie pragnę podkreślić, że Pani Małgorzata Piechowicz – Bogaczyk w swojej pracy skupiła się na bardzo istotnym zagadnieniu jakim jest bezdomność kobiet. Bezdomność jako zjawisko psychospołeczne stanowi ważny problem w analizie przyczyn funkcjonowania współczesnej rodziny. Profesor Anna Kotlarska-Michalska jako pierwsza z polskich autorek zwróciła uwagę, że w ramach konstruowania definicji bezdomności nie można skupiać się tylko na kryterium, jakim może być miejsce zamieszkania, bowiem "konieczne jest dostrzeganie sytuacji zaistniałej w życiu człowieka, charakteryzującej się brakiem oparcia społecznego" (Kotlarska - Michalska, 1998, s. 22). Osoby bezdomne często pozostają na marginesie życia społecznego stanowiąc tym samym trudny obszar eksploracji naukowych. Już w tym aspekcie jej praca stanowi nowum albowiem problematyka bezdomności eksplorowana jest głównie w grupie mężczyzn. Zjawisko bezdomności należy do tej grupy problemów społecznych, które wiążą się z naruszeniem ładu i porządku społecznego, co tym samym lokuje je w obszarze zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania w świecie społecznym. W takim ujęciu zagadnienie bezdomności koncentruje się na różnego

rodzaju deficytach podmiotowych osób bezdomnych. Nie wątpliwie jednak bezdomność jest sytuacją trudną w jakiej znalazły się osoby bezdomne, w której występuje brak zrównoważenia pomiędzy ich potrzebami a zadaniami, przed którymi stają. O ile zjawisko bezdomności często jest ujmowane w aspekcie np. choroby alkoholowej osób nią dotkniętych, to sposób jego postrzegania i analiz się rozszerza. I tak, analizując zagadnienie bezdomności kobiet zwrócono uwagę, że ich bezdomność może wynikać z przemocy rozgrywającej się w ich rodzinach. Chcąc chronić siebie i swoje dzieci kobiety zmuszone są do opuszczenia swoich domów i poszukiwać miejsc, w których mogłyby znaleźć schronienie. Zróżnicowanie w zakresie funkcjonowania bezdomnych kobiet i mężczyzn przekłada się również na podejmowanie specyficznych dla obu grup działań pomocowo - aktywizacyjnych. Wszystkie te zagadnienia znalazły odzwierciedlenie w pracy doktorskiej Pani Małgorzaty Piechowicz – Bogaczyk.

****

Przedłożona do recenzji praca składa się z pięciu rozdziałów:

1. Rozdział: Bezdomność jako zjawisko psychospołeczne.
2. Rozdział: Jakość życia, a psychiczne, zdrowotne i codzienne funkcjonowanie osób bezdomnych.
3. Rozdział: Poczucie umiejscowienia kontroli i czynności decyzyjne osób bezdomnych.
4. Rozdział: Metodologiczne podstawy badań własnych.
5. Rozdział: Wyniki badań własnych.

Celem swojej pracy Pani Małgorzata Piechowicz – Bogaczyk uczyniła rekonstrukcję subiektywnego obrazu codzienności bezdomnych kobiet. Jak już zaznaczono w pracy zostały omówione nie tylko zagadnienia teoretyczne znajdujące swoje umocowanie w literaturze przedmiotu ale także zostały wskazane implikacje praktyczne, mogące stanowić propozycję zmian w obszarze specyfiki funkcjonowania schronisk dla bezdomnych kobiet z dziećmi. Szczególnie ten walor praktyczny i samodzielność wnioskowania Pani Małgorzaty Piechowicz – Bogaczyk uważam za bardzo ważną część pracy.

Natomiast przechodząc do mówienia części teoretycznej pracy należy zwrócić uwagę, iż Pani Małgorzata Piechowicz – Bogaczyk w sposób wyczerpujący omówiła takie zagadnienia jak bezdomność czy towarzyszące im podmiotowe jej uwarunkowania, takie jak jakość życia czy umiejscowienie poczucia kontroli. Pani Małgorzata Piechowicz – Bogaczyk bardzo precyzyjnie i z niezwykłą swobodą porusza się w problematyce bezdomności przedstawiając w niezwykle szczegółowy sposób istniejące w literaturze przedmiotu definicje i typologie bezdomności, a także drogi prowadzące do tego zjawiska. Ta część pracy zasługuje na szczególne uznanie.

Następnie Pani Małgorzata Piechowicz – Bogaczyk odniosła się do takich zagadnień jak jakość życia czy poczucie kontroli. W tej części pracy bardziej bazowała na literaturze psychologicznej niż pedagogicznej. Podkreślając jednak ich znaczenie dla wymiaru egzystencjalnego osób bezdomnych. Ta część budzi nieco niedosyt związany z szerszym rozwinięciem tych zagadnień w kontekście pedagogicznego wnioskowania o znaczeniu w/w procesów dla postrzegania własnej sytuacji przez osoby bezdomne. W części empirycznej prezentującej wyniki badań własnych doktorantka zaprezentowała ich wnikliwą analizę oraz odniosła je do dotychczasowych badań istniejących w literaturze przedmiotu. Przyjęta przez Panią Małgorzatę Piechowicz - Bogaczyk metodologia oparta została o paradygmat jakościowy. Można przyjąć, iż brak przygotowania, wiedzy i kwalifikacji zawodowej komplikował ich sytuację zarówno w wymiarze osobistym, jak i społecznym w tym zawodowym. Pani Małgorzata Piechowicz – Bogaczyk spędziła wiele godzin w schroniskach, nawiązując z badanymi kobietami kontakt, aby móc przeprowadzić rozmowę oraz obserwację a w rezultacie wnikliwe informacje o ich funkcjonowaniu. Ta wnikliwość badań pozwoliła Pani Małgorzacie Piechowicz – Bogaczyk uzyskać unikatowe informacje o funkcjonowaniu bezdomnych kobiet w historii ich życia ale także tworzonych planów na przyszłość.

Wysoko oceniam merytoryczny poziom rozprawy, która ukazuje bezdomność „samotnych kobiet” posiadających dzieci. W tym miejscu pragnę podkreślić, iż dojrzałość i refleksyjność badań Pani Małgorzaty Piechowicz – Bogaczyk, którą oceniam bardzo wysoko !!

****

Jak już zaznaczyłam wcześniej Doktorantka eksploruje ważną społecznie problematykę bezdomności, co wiąże się z wieloma wyzwaniami.

Po pierwsze, eksploracja tego tematu wymaga wkroczenia na bardzo trudny obszar dociekań, dotyczący czasami najbardziej skrywanych, i trudnych sytuacji dla osób badanych.

Po drugie, podjęta przez mgr Małgorzatę Piechowicz – Bogaczyk problematyka bezdomności kobiet jest stosunkowo mało eksplorowaną tematyką w literaturze polskiej, co już samo w sobie lokuje pracę Doktorantki w obszarze prac oryginalnych. Tym samym wspomniana *oryginalność dotyczy dwóch obszarów*:

1. *Teoretycznego*, gdzie Doktorantka dokonała *wnikliwej analizy literatury przedmiotu*, stanowiącej dobre ugruntowanie dla przeprowadzonych badań.
2. *Empirycznego*, w którym Doktorantka przeprowadziła badania oparte o poznanie historii życiowej badanych.

****

Walory naukowe, dydaktyczne i moralne w recenzowanej rozprawie pozwalają zaliczyć tę pracę do ważnych i bardzo użytecznych prac. Zachęcam doktorantkę do opublikowania pracy w formie książkowej, która to praca znajdzie szerokie grono odbiorców, takich jak np. pracownicy naukowci, studenci, pracownicy socjalni, pracownicy urzędów gmin czy sądów rodzinnych.

Mając na względzie treść jak i formę przedłożonej do recenzji dysertacji a także udokumentowane kompetencje merytoryczne i metodologiczne jej Autorki stwierdzam, iż spełnia ona ustawowe wymogi w postępowaniu o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Składam więc wniosek do Rady Dyscypliny Pedagogika o dopuszczenie mgr Małgorzaty Piechowicz – Bogaczyk do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Prof. zw. dr hab. Krystyna Marzec - Holka

Krystyna Marzec - Holka